

OBČANSKÉ VYBAVENÍ V INTERNETOVÉ PUBLIKACI PRINCIPY A PRAVIDLA ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

Ústav územního rozvoje zaktualizoval další kapitoly internetové publikace Principy a pravidla územního plánování (PaP). Tato soustavně doplňovaná a aktualizovaná odborná publikace, vytvořená v letech 2005 a 2006, má umožnit lepší využívání nových poznatků v územním plánování a jejich rychlejší uplatňování v praxi. Publikace je garantovaná Odborem územního plánování Ministerstva pro místní rozvoj, čímž je zaručen řádný výklad územního plánování jako oboru s právně závaznými výstupy a dopady. Vysokou odbornou kvalitou a prestiž tohoto uceleného studijního a metodického materiálu umocňují odborné recenze jednotlivých aktualizovaných kapitol, které jsou zadávány od roku 2011. Při aktualizacích jsou kapitoly doplňovány o nové trendy, nové právní předpisy a aktuální koncepce rezortů. Účinnějším a přehlednějším přístupem uživatelů webových stránek publikace slouží spojení s internetovou příručkou Ústavu územního rozvoje *Limity využití území a Portálem územního plánování*.

V roce 2011 jsme v čísle 4 časopisu Urbanismus a územní rozvoj zmínili, že PaP jsou od roku 2006 průběžně aktualizovány (<http://www.uur.cz/default.asp?ID=2571>) a byla pozměněna tvář jejich internetových stránek. Pozornost byla věnována především nově upraveným kapitolám s názvy *Technická infrastruktura a Rekreace*. Také v roce 2012 v čísle 3 časopisu jsme pamatovali na čtenáře a uživatele publikace a prostor jsme věnovali novým metodikám kapitoly D.6 Principů a pravidel. Současně jsme informovali o práci spojené s aktualizací kapitol C.4 Občanské vybavení, C.5 Zeleň a C.9 Vodní hospodářství.

Tentokrát bychom vás chtěli seznámit s jednou z uvedených kapitol, kterou je kapitola C.4 **Občanské vybavení**. Původní text kapitoly zpracoval Ing. arch. Pavel Tomíšek, redakci původního textu provedly Ing. arch. Eva Rozehnalová a Ing. arch. Marie Tomíšková. V loňském roce kapito-

lu nově uspořádala Ing. arch. Naděžda Rozmanová, doplnila ji o aktuální trendy a informace a zpracovala požadavky recenzentů prof. Ing. arch. Karla Maiera, CSc., Ing. arch. Jany Kaválkové a Mgr. Ondřeje Mulíčka, Ph.D. Na kapitole se podíleli také Ing. Marek Zábaj, Ph.D., který se zabýval problematikou maloobchodu a mjr. Ing. Josef Brettschneider jako recenzent doplněné specifické části kapitoly věnované ochraně obyvatel.

Kapitola se nově zabývá přesnější definicí občanského vybavení vyplývající ze stavebního zákona, rozlišuje pojmy občanské vybavení a občanská vybavenost. Stavební zákon jako *občanské vybavení* označuje stavby, zařízení a pozemky sloužící například pro vzdělávání a výchovu, sociální služby a péči o rodiny, zdravotní služby, kulturu, veřejnou správu, ochranu obyvatelstva. *Občanské vybavení* je jednou ze základních funkčních složek sídel (vedle bydlení, výroby, rekreace, dopravy a technického vybavení), zatímco *občanská vybavenost* je pojem hovořící o existenci, počtu, kapacitě a rozmístění jednotlivých zařízení občanského vybavení v území. Popisuje standard životní úrovně obyvatel v hodnoceném území.

V části kapitoly nazvané *Principy řešení v územním plánování (zásady tvorby, územní nároky, limity, ochrana)* text nově shrnuje požadavky základních právních předpisů platných pro občanské vybavení. Stavby a zařízení občanského vybavení vyžadují především splnění nároků na bezbariérový přístup a vzájemné odstupy staveb, aby vyhověly požadavkům urbanistickým, architektonickým, životního prostředí, památkové péče, požární bezpečnosti, kvality vnitřního prostředí a aby umožňovaly údržbu a užívání prostoru mezi stavbami a napojení na technickou infrastrukturu. Uvedená část mimo jiné připomíná nezbytnost územních nároků na venkovní plochy pro shromažďování, rozptylové plochy a únikové cesty, plochy

pro odstavná a parkovací stání, pro přístup a manipulaci požárních vozidel a vozidel lékařské pomoci, policie, zásobování a svozu odpadu. Současně uvádí základní požadavky na velikost ploch a na jejich výpočty. U některých zařízení, jakými jsou školy a školky, se uvedená část kapitoly vrací k doporučení sledovat docházkové vzdálenosti. Ohled na dostupnost některých zařízení vyplývá z opakovaného nešvaru – absence zastavitelných ploch pro občanské vybavení v nově navržených lokalitách pro bydlení.

Důležitá je dostupnost zařízení v místě nebo snadná dostupnost v jiném dobře dopravně napojeném sídle. V území je nutné pamatovat na zajištění veřejného občanského vybavení (zejména pro vzdělávání, výchovu, sociální služby a péči o rodiny, zdravotní služby, kulturu, veřejnou správu, ochranu obyvatelstva), jeho potřebnou kapacitu a dobrou dostupnost. Stav území a tím kvalita života obyvatel je vždy ovlivňována únosnou kapacitou území. Jedná se o hranice – prahy rozvoje území, které je možné rozdělit na tvrdé a měkké. Tvrdé prahy bývají stanoveny normami, vyhláškami nebo správním rozhodnutím. Příkladem může být čistírna odpadních vod s danou kapacitou nebo kapacita plynového potrubí v obci. Měkké prahy nelze přesně vyčíslit, například zvyšování počtu turistů mění postupně dojem z území, až se atraktivní oblast změnila v nevhodně turisticky přehluštěnou lokalitu. Jde o prahy hodnot, kdy je daná infrastruktura ještě schopná efektivního fungování. V části kapitoly C.4.3 jsou uvedeny pro vybraná zařízení účelové jednotky (např. 1 m² prodejní plochy), hodnoty podlažních ploch a ploch pozemků připadajících na účelovou jednotku a počty účelových jednotek na 1 000 obyvatel. Tyto ukazatele vycházejí z prostorových nároků člověka, mají tak nadále svůj význam, neboť mohou sloužit jako hrubý náhled potřeb zařízení v území a nároků na plochy zařízení a pozemků.

Kongresové a univerzitní centrum ve Zlíně

Areál Kongresového a univerzitního centra je umístěn na parcelách bývalých Masarykových škol v centru Zlína. Základní orientace jednotlivých budov vychází z původní polohy již neexistujících staveb a respektuje stávající pomník Tomáše Garrigua Masaryka. Areál leží v místě průniku dvou urbanistických os města, což se odráží v otevřené dispozici budov. V severní části pozemku je umístěna budova Kongresového centra s víceúčelovým velkým sálem a malým sálem, restaurací a s příslušnou částí podzemního parkoviště. V jižní části pozemku je umístěna budova Univerzitního centra, která slouží jako sídlo rektorátu Univerzity Tomáše Bati a univerzitní knihovna. Obě budovy jsou vzájemně propojeny dvoupodlažním podzemním parkovištěm se 150 parkovacími místy.

Kapitola C.4 Občanské vybavení reaguje mimo jiné na nové trendy, jakými jsou například požadavky na prodej formou farmářských a selských trhů, provozování tržnic s prodejem místních výpěstků, regionálních výrobků a tradičních produktů. Obdobou farmářských trhů jsou jarmarky využívající veřejná prostranství k příležitostnému prodeji tradičních řemeslných výrobků. Původně označovaly výroční trhy, v současnosti bývají zpravidla součástí místních slavností s doprovodným programem hudebních, tanečních a folklórních souborů. Jarmarky bývají ukázkou a prodejem širokého sortimentu tradičních ručních výrobků předváděných proutkaři, kováři, řezbáři, pekaři, nebo se speciálním zaměřením, jako např. hrnčířský jarmark s ukázkou výroby a prodeje hrnčířského zboží. Cílem těchto aktivit je vedle zásobování také snaha o vytvoření nového společenského prostoru, který slouží k setkávání lidí a oživení vybraných prostor měst a zlepšení jejich atmosféry. Kapitola uvádí informace z *Kodexu farmářských trhů* a kontakt na něj a na další zdroje informa-

ci k problematice trhů a farmářských tržišť. Z limitů u oboru distribuce kapitola uvádí například limit *Napojení parkovišť u staveb pro obchod na pozemní komunikace*.

Část kapitoly popisující zařízení pro ubytování připomíná nové zařídění hotelů, motelů, penzionů a ostatních ubytovacích zařízení podle počtu pokojů a dalšího vybavení. Obor je vedle odkazů na standardy doplněn dále o *Klasifikaci ubytovacích zařízení*. V souvislosti se zařízením veřejné správy a administrativy kapitola mimo mnoha dalších informací uvádí materiály zabývající se pracovním prostředím z pohledu ochrany zdraví.

Zásadnějších změn doznala také část kapitoly zabývající se zařízením církví ve vztahu k veřejným prostranstvím, zařízením vědy a výzkumu a zařízením specifickým, zahrnujícím především lázně a výstavní areály. Prostor je věnován rovněž jinak málo zmiňovaným oblastem, jakými jsou paliativní péče nebo vězeňství.

Každý obor občanského vybavení je doplněn barevně odlišeným blokem příslušných aktuálních právních předpisů, odkazů na případné metodické materiály a příklady limitů, podle možnosti s přímými odkazy na webové stránky. V této souvislosti lze doporučit pravidelně aktualizovanou internetovou publikaci Ústavu územního rozvoje *Limity využití území* (<http://www.uur.cz/default.asp?ID=2591>). Vedle koncepcí, členěných podle oborů občanského vybavení, kapitola aktuálně uvádí zásadní právní předpisy, které se společně vztahují na všechna zařízení občanského vybavení.

Závěr kapitoly patří v územním plánování zatím opomíjené problematice ochrany obyvatelstva, a to přesto, že je jednou z priorit Politiky územního rozvoje ČR 2008. Tou je vytvářet podmínky pro preventivní ochranu území a obyvatelstva před potenciálními riziky a přírodními katastrofami v území s cílem minimalizovat rozsah případných škod. Civilní ochrana je rovněž předmětem územně analytických podkladů (sledované jevy ÚAP obce, řádek č. 109 až 112). Nároky ochrany obyvatelstva v územním plánování se uplatňují jako požadavky civilní ochrany vyplývající z havarijních plánů a krizových plánů v rozsahu, který odpovídá charakteru území a druhu územně plánovací dokumentace (§ 18 až § 22 vyhlášky č. 380/2002 Sb.). Vedle mnoha informací závěr kapitoly představuje pojmy, které jsou nezbytné pro základní seznámení s problematikou ochrany obyvatelstva z pohledu územního plánování. Blok právních předpisů vedle zákonů a vyhlášek týkajících se integrovaného záchranného systému, požární ochrany a úkolů ochrany obyvatelstva uvádí také například odkaz na *Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020*, nebo odkaz na obecné zásady pro významné objekty v zónách ohrožení nebezpečnými látkami. Významnými objekty jsou budovy organizací, institucí a úřadů, ve kterých se předpokládá zvýšená koncentrace osob, nebo jinak významných organizací (např. školská, zdravotnická a sociální zařízení, správní úřady, ubytovací zařízení, poskytovatelé služeb).

Zajištění bezpečnosti státu, fungování ekonomiky (výrobních i nevýrobních systémů a služeb), fungování veřejné správy a zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva je závislé na konkrétních infrastrukturách, které označujeme, vzhledem k jejich významu, jako kritické (životně důležité) infrastruktury. Jejich narušení má negativní dopad na zajištění základních funkcí území. Poškození, narušení nebo zničení kritické infrastruktury může být způsobeno přírodními katastrofami, selháním techniky nebo úmyslnými akcemi zahrnujícími terorismus a organizovaný zločin, a to jak jednotlivců, tak i skupin. Počátkem devadesátých let minulého století byla zahájena transformace civilní obrany s cílem vytvořit moderní

spolehlivý systém ochrany obyvatelstva. Byly zrušeny štáby civilní ochrany okresů a statutárních měst. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, vymezil povinnosti k plnění úkolů civilní ochrany hasičským záchranným sborům, vybraným ministerstvům, obcím, právníkům, podnikajícím fyzickým a fyzickým osobám. Stavebním zákonem byla od roku 2007 ochrana obyvatelstva začleněna mezi občanské vybavení [§ 2 odst. 1 písm. k) stavebního zákona]. Zásadním trendem v oblasti ochrany obyvatel je vybudovat selektivní obousměrný systém ovládnání a monitorování stavu koncových prvků varování. Kapitola u problematiky ochrany obyvatelstva odkazuje, stejně jako u dalších, na aktuální koncepcce a stra-

tegie a uvádí přímé odkazy na jejich webové stránky. Tím usnadňuje čtenáři přístup k dalším potřebným podkladům a informacím.

Nově aktualizovaná kapitola C.4 **Občanské vybavení** spolu s původním, pro územní plánování velmi prakticky zaměřeným textem, přináší ucelený blok informací pro odbornou i laickou veřejnost.

Použité zdroje:

Principy a pravidla územního plánování. Brno : ÚÚR, 2012.

MAIER, Karel a kolektiv. *Udržitelný rozvoj území.* 1. vyd. Praha : 2012.

*Ing. arch. Naděžda Rozmanová
Ústav územního rozvoje*